

บทความวิจัย

รูปแบบความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม
กรณีศึกษา โคกหนองนา โมเดล พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภูพิทักษ์ ภู่งประกิจ*

นักศึกษาระดับปริญญาเอก บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

อีเมล: Phupitak.num@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัย เรื่องรูปแบบความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม กรณีศึกษา โคกหนองนาโมเดล พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 2 แนวทางร่วมกัน ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มตัวอย่างคือ คริวเรือนที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรจำนวน 1,364,970 ครอบครัว (กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า 1) คุณลักษณะความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม พบว่าเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จต้องมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง มีความสามารถในการควบคุมเหตุการณ์แก้ปัญหาด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นอกจากนี้แล้วยังมีความสม่ำเสมอและใส่ใจในการเรียนรู้ในวิชาชีพแสวงหาโอกาสสร้างเครือข่ายมีทักษะการจัดการอื่น ๆ รวมทั้งการจัดการเชิงกลยุทธ์ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม พบว่ามีปัจจัยดังนี้ ด้านธุรกิจเกษตรผู้ประกอบการเกษตรต้องมีสถานที่ขายสินค้า สามารถผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรได้ มีความรู้ในการผลิตการขายและเทคโนโลยี ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรต้องสามารถวัดผลยอดขาย ต้นทุน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องได้ สามารถสร้างความแตกต่างเกี่ยวกับชื่อสินค้า และสามารถวางแผนและปฏิบัติการทางการตลาดได้ และ 3) แนวทางการพัฒนาความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม พบว่าเกษตรกรต้องมีความรู้ในการบริหารจัดการการผลิตการขายและเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการลดต้นทุนและทำให้มีกำไรเพิ่มมากขึ้นสามารถผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรได้และมีสถานที่ขายสินค้าเพื่อก้าวสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร ต้องมีความรู้ในเรื่องธุรกิจการผลิตสินค้าเกษตรสามารถแปรรูปผลผลิต

คำสำคัญ: การเกษตร, ธุรกิจเกษตร, เกษตรมูลค่าเพิ่ม, โคกหนองนา โมเดล

Received: March 16, 2024, Revised: June 2, 2024, Accepted: June 20, 2024

* Corresponding author

MODEL FOR SUCCESS IN VALUE-ADDED AGRICULTURAL BUSINESS
CASE STUDY : KHOK NONG NA MODEL, NORTHEASTERN REGION

Phupitak Phuprakit

Doctoral student, DBA Business Administration

Suan Sunandha Rajabhat University

Email: Phupitak.num@gmail.com

Abstract

Research article on success models for value-added agricultural businesses, a case study of Khok Nong Na model, northeastern region. The objectives are: 1) To study the success characteristics of value-added agricultural businesses. 2) To study factors influencing the success of value-added agricultural businesses. 3) To propose guidelines for developing the success of value-added agricultural businesses. There are two methods of conducting research together. Including quantitative research and qualitative research. The sample population is There are 1,364,970 registered agricultural households (Department of Agricultural Extension Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2022) Sample group of 400 people.

The results of this research found that: 1) characteristics of success in value-added agricultural businesses It was found that successful farmers must have confidence in their own abilities. Have the ability to control events and solve problems with creative thinking. In addition, they are consistent and eager to learn professionally, seek opportunities to build networks, and have other management skills including strategic management. 2) Factors influencing the success of value-added agricultural businesses It was found that there were the following factors: In terms of agricultural business, agricultural entrepreneurs must have a place to sell their products. Able to produce and process agricultural products. Knowledgeable in production, sales and technology. In terms of adding value to agricultural products, results, sales, costs, and related expenses must be measurable. Can make a difference regarding the product name and can plan and carry out marketing operations Khok Nong Na side. 3) Guidelines for developing success in value-added agricultural businesses It was found that farmers must have knowledge in managing production, sales, and technology to help reduce costs and increase profits, be able to produce and process agricultural products, and have a place to sell products in order to become a farmer. Carrying out agricultural business Must have knowledge in the business of producing agricultural products and be able to process products.

Keywords: Agriculture means, Agribusiness, Value-added agriculture, Khok Nong Na Model

บทนำ (Introduction)

หลักการสำคัญของของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) ต้องการให้ทุกประเทศได้ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นนับว่าเป็นภารกิจที่ทุกประเทศนำหลักการดังกล่าวสร้างแผนพัฒนาคุณภาพของประชาชนตัวเอง จนกระทั่งเดือนมกราคม 2565 สหประชาชาติประจำประเทศไทยได้ลงนามในกรอบความร่วมมือว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน วาระปี พ.ศ. 2565-2569 (United Nations Sustainable Development Cooperation Framework – UNSDCF 2022-2026) กับรัฐบาลไทยสนับสนุนการพัฒนาตามแนวทางสหประชาชาติเพื่อบรรลุความมุ่งหมายอันสูงส่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใน ค.ศ. 2030 และหวังให้ประเทศไทยได้ก้าวขึ้นเป็นประเทศรายได้สูง มีการพัฒนาที่ครอบคลุม ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกันต่อวิกฤต กรอบความร่วมมือฯ ได้รับการออกแบบโดยอิงหลักการของสหประชาชาติที่จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ทั้งหลักสิทธิมนุษยชน หลักความเสมอภาคทางเพศ หลักความยั่งยืน และหลักภูมิคุ้มกันต่อวิกฤตเน้นความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงพื้นที่ (SDG localization) สู่ชุมชนท้องถิ่นให้บรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีทั้งหมด 17 เป้าหมาย ดังนี้ (1) ความยากจนต้องหมดไป (2) ความอดอยากต้องหมดไป (3) สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (4) การศึกษาที่มีคุณภาพ (5) ความเท่าเทียมทางเพศ (6) น้ำสะอาดและสุขอนามัย (7) พลังงานสะอาดราคาถูกลง (8) งานที่ดีและเศรษฐกิจที่เติบโต (9) อุตสาหกรรม นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน (10) ลดความเหลื่อมล้ำ (11) เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน (12) บริโภคและผลิตอย่างมีความรับผิดชอบ (13) แก้ปัญหาโลกร้อน (14) ชีวิตในน้ำ (15) ชีวิตบนบก (16) สันติภาพ ยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง และ (17) ร่วมมือเพื่อพิชิตเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงมีความสอดคล้องในระดับสูงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของประเทศไทย และร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565)

จากแนวคิดดังกล่าว สหประชาชาติ ประเทศไทย ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งกำหนดให้เรื่องการขจัดความยากจนทุกรูปแบบในทุกพื้นที่ (End poverty in all its forms everywhere) เป็นเป้าหมายที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการลดความยากจนทั้งทางเศรษฐกิจ และความยากจนในมิติอื่นๆ ด้วยครอบคลุมคนทุกกลุ่ม ทั้งชาย หญิง เด็ก คนยากจน และกลุ่มคนเปราะบาง เป้าประสงค์ของเป้าหมายนี้ครอบคลุมประเด็นการยกระดับรายได้ของผู้คนให้สูงกว่า \$1.25 ต่อวัน (1.1) และลดสัดส่วนของความยากจนในมิติต่างๆ ของคนทุกกลุ่มให้เหลือครึ่งหนึ่งภายในปี 2573 (1.2) เน้นการใช้ระบบและมาตรการคุ้มครองทางสังคม (1.3) และการสร้างหลักประกันในเรื่องสิทธิของการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจ บริการพื้นฐาน รวมถึง กรรมสิทธิ์เหนือที่ดินและทรัพย์สิน (1.4) นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนยากจนและเปราะบางจากภัยพิบัติต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจสังคม และที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศด้วยในทางนโยบายเป้าหมายนี้จะเน้นให้มีการช่วยเหลือกันระหว่างประเทศ โดยการระดมทรัพยากรที่หลากหลายไปช่วยประเทศที่พัฒนาน้อยกว่า เพื่อลงทุนในโครงการที่ขจัดความยากจน

ทั้งหมดที่กล่าวมาได้เป็นแนวทางให้ประเทศไทยได้วางกรอบประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีพัฒนามิติเศรษฐกิจที่โครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมที่ยกระดับรายได้ของประชาชน การแก้ปัญหาด้านความยากจนและความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาคุณภาพการให้บริการและการขยายโอกาสในการเข้าถึงระบบบริการสาธารณะยังคงมีช่องว่างที่สามารถพัฒนาต่อไปได้ มิติสิ่งแวดล้อมที่การฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังเป็นประเด็นสำคัญ สำหรับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และมีมิติของการบริหารจัดการภาครัฐที่ยังขาดความต่อเนื่องและความยืดหยุ่นในการตอบสนองความต้องการในการแก้ปัญหาของประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพนอกจากนี้ ยังมีสถานการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานลดลงและประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแบบก้าว

กระโดด ความท้าทายใหม่ๆ ซึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ การเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อนจากการรวมกลุ่มภายในภูมิภาคและการเปิดเสรีด้านต่างๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเชื่อมโยงของระบบนิเวศ (ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวจะก่อให้เกิดความท้าทายในการพัฒนาประเทศทั้งในมิติความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โคกหนองนา โมเดล จำเป็นต้องมีการวางแผนยุทธศาสตร์ด้านต่างๆ ที่รอบคอบและครอบคลุมเพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยในงานวิจัยฉบับนี้ มุ่งเน้นประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ข้อ 4.1 การเกษตรสร้างมูลค่าเพิ่ม ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้เล่นสำคัญด้านการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรในเวทีโลกด้วยพื้นฐานทางพืชเกษตรเขตร้อน และมีข้อได้เปรียบด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่สามารถพัฒนาต่อยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นเกษตรคุณภาพสูงและขับเคลื่อนการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตการผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่าและความหลากหลายของสินค้าเกษตร เพื่อรักษารายได้เดิมและสร้างฐานอนาคตใหม่ที่สร้างรายได้สูง ทั้งเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป และเกษตรอัจฉริยะ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น (ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

ธุรกิจเกษตร (Agribusiness) หมายถึง การประกอบกิจกรรมทางธุรกิจทั้งหลาย นับตั้งแต่การผลิตและจำหน่ายปัจจัยการผลิต การผลิตสินค้าเกษตรในระดับฟาร์ม การเก็บรักษา การแปรรูปสินค้าเกษตร และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรและผลิตผลพลอยได้ ดังนั้น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทุกประเภทถือว่าเป็นธุรกิจการเกษตรทั้งสิ้น (อัมพน หนองาค, 2545 และสมคิด ธีรศาสตร์, 2553 อ้างโดยอรรถศาสตร์ วิเศียรศาสตร์, 2557)

บทบาทของธุรกิจเกษตร มีบทบาทที่สำคัญคือ 1. บทบาทในการสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ธุรกิจเกษตรมีบทบาทเกี่ยวข้องกับปัจจัย 4 คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ 2. บทบาทในการช่วยแก้ปัญหาการว่างงานและการกระจายแรงงาน ธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตรในภูมิภาค ช่วยลดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรไปสู่ภาคบริการและภาคอุตสาหกรรมอื่น เช่น การเกิดโรงงานน้ำตาล ทำให้เกษตรกรมีรายได้และคนในพื้นที่มีงานทำ 3. บทบาทในการทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการต่างๆ ทั้งในด้านปัจจัยการผลิต การแปรรูป และการส่งออก 4. บทบาทให้รัฐบาลมีรายได้จากการเก็บภาษีอากร รัฐบาลสามารถจัดเก็บภาษีอากรจากธุรกิจอุตสาหกรรม การเกษตร ธุรกิจการนำเข้า และส่งออกสินค้าเกษตร 5. บทบาทในการก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า เช่น การจัดสรรทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ และทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 6. บทบาทในการสร้างความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี

แม้ว่ารัฐบาลได้ทุ่มเทการพัฒนาการเกษตรและเกษตรกรมาตลอด แต่ยังคงพบว่า อาชีพเกษตรกรของเกษตรกรประเทศไทยยังประสบปัญหาความยากจนมาตลอด โดยเฉพาะเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือถือเป็นอาชีพที่เผชิญกับความเสี่ยงและปัญหาในหลากหลายด้านไม่ว่าจะเป็นความแปรปรวนของสภาพดินฟ้าอากาศ เกิดภาวะแล้งซ้ำซาก ระบบการผลิต กลไกราคา ในปัจจุบันพบว่าเกษตรกรพึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากภายนอกเป็นส่วนมาก อาทิ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ที่ดิน แรงงาน เป็นต้น ส่งผลให้การลงทุนทำการเกษตรมีค่าใช้จ่ายที่สูงมากยิ่งขึ้น อีก

ทั้งเกษตรกรยังไม่สามารถกำหนดราคาขายของสินค้าเกษตรได้ด้วยตนเองและขาดอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มทุนขนาดใหญ่ จึงมักเป็นฝ่ายเสียเปรียบในตลาดอยู่เสมอจากความเสียเปรียบของเกษตรกรในกลไกตลาดสู่ปัญหาหนี้สินที่ยากจะแก้ไขการดำรงชีวิตของเกษตรกรรายย่อยเป็นไปได้ไปอย่างลำบากมากยิ่งขึ้นในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเนื่องจากในสภาวะราคาสินค้าเกษตรตกต่ำค่าครองชีพกลับสูงขึ้นส่งผลให้เกษตรกรไทยยังคงจมอยู่กับปัญหาเดิม ๆ

จากการศึกษาถึงสภาพพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะพบว่าจังหวัดกลุ่มอีสานใต้เป็นพื้นที่แหล่งทำการเกษตรที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นปลูกข้าวหอมมะลิและอื่นๆ ได้แก่ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี มีครัวเรือนที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรจำนวน 1,364,970 ครัวครัว (กรมส่งเสริมการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565) แม้ว่าผลผลิตข้าวหอมมะลิที่ผลิตจากพื้นที่นี้เป็นที่ยอมรับและมีชื่อเสียงแต่ยังพบว่าพื้นที่ดังกล่าวยังขาดแคลนแหล่งน้ำ ระบบชลประทาน สภาพดินแห้งแล้ง ขาดความอุดมสมบูรณ์ ต้นทุนการผลิตสูง ค่าแรงงานแพง ไม่มีที่ดินทำกิน ถือครองที่น้าน้อยและเนื่องจากอยู่ไกลแหล่งน้ำ ชลประทาน ประกอบ กับสภาพดินฟ้าอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ภาวะ ฝนแล้ง ภัยธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัย ฉัตรภูมิ วิรัตน์จันทร์ (2550) ได้ทำงานวิจัยพื้นที่ดังกล่าวระบุว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่ามีพื้นที่แล้งซ้ำซากมากที่สุดดังตัวเลขข้างล่าง

ตารางแสดงเนื้อที่แล้งซ้ำซาก

ระดับความแห้งแล้งซ้ำซาก	เนื้อที่(ไร่)					รวมเนื้อที่ทั้งหมดเนื้อที่(ไร่)
	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคตะวันออก	ภาคกลาง	ภาคใต้	
1-3ปี/ครั้ง	10,519,595	26,572,673	1,460,142	4,755,300	-	43,307,710
4-5ปี/ครั้ง	77,994	8,385,481	760,930	69,652	718	9,294,775
6-10ปี/ครั้ง	31,188	5,708,256	1,433,361	84,565	66,556	7,323,926
รวม	10,628,777	40,666,410	3,654,433	4,909,517	67,274	59,926,411

ตารางที่ 1.1 แสดงพื้นที่ที่ประสบภัยแล้ง (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

จากตัวเลขข้างบนจะพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือประสบภัยแล้งตลอดเวลาทำให้รัฐบาลได้หาหนทางแก้ไขปัญหาในพื้นที่นี้โดยน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 ในรูปแบบ โมเดล โคกหนองนา เป็นหลักการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ดังกล่าวพร้อมกับพัฒนาคนเพื่อนำแนวทางการดำเนินงานไปพัฒนาพื้นที่ต้นแบบทั้งการการออกแบบพื้นที่เพื่อทำการเกษตรอย่างยั่งยืน เน้นมีแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร เพื่อให้เกิดสมดุลของระบบนิเวศตลอดจนการใช้พื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรบัณฑิตจบใหม่เป็นหลักประกันในการสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคง โดยเฉพาะในช่วงการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ก่อปัญหาต่างๆให้กับประเทศไทยทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะการจ้างงานของภาคประชาชน รัฐบาลได้ดำเนินการต่อยอดโครงการโคกหนองนา รองรับกลุ่มแรงงานที่อพยพกลับท้องถิ่นและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ในช่วงวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยเฉพาะพื้นที่นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี มีครัวเรือนที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรจำนวน 1,364,970 ครัวครัว

ซึ่งที่ผ่านมา วิสาหกิจชุมชนเกษตรและกลุ่มเกษตรกรได้ดำเนินการตามแนวทางพัฒนาความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม โครงการ โคกหนองนา จนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับจากรัฐบาลจำนวน 5 แห่งดังนี้ ต้นแบบแรกคือโครงการ “โคกหนองนา โมเดล” ของนาวิ ไชยมี (2564) บ้านโนนลาว หมู่ 6 ตำบลลำคอง อําเภอนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ได้สร้างศูนย์เรียนรู้ให้บริการคนในชุมชนประสบความสำเร็จทำให้ครัวเรือนของหมู่บ้าน สามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ซึ่งสามารถที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชุมชน ให้เกิดอย่างยั่งยืนในอนาคต และ

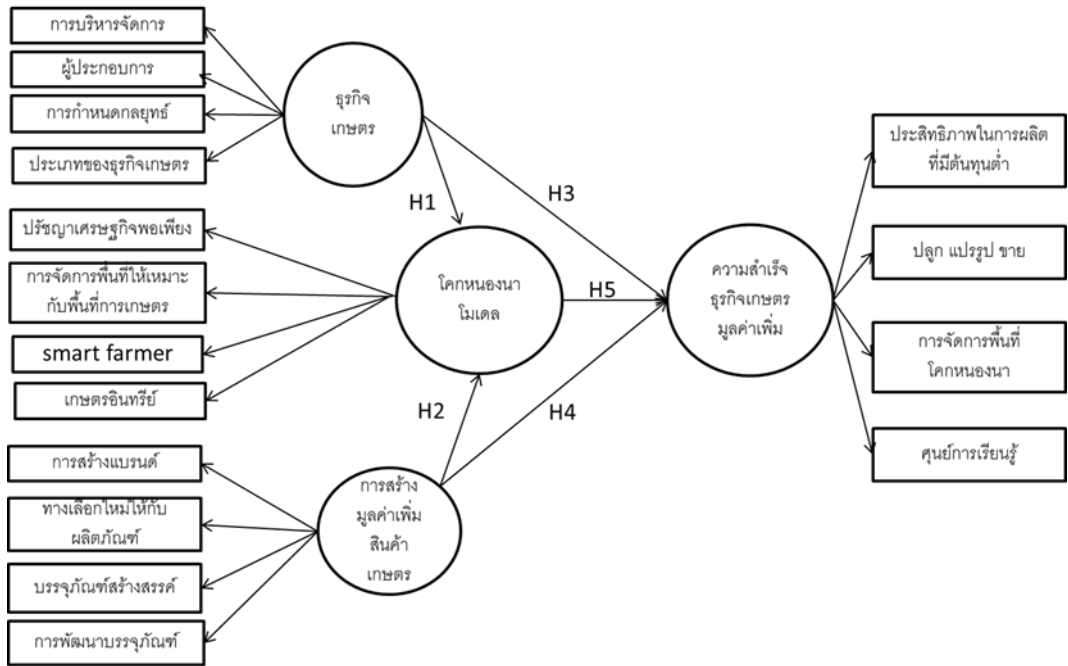
สามารถพึ่งพาตนเองได้ ต้นแบบที่สองคือครัวเรือนต้นแบบของผู้ใหญ่สมบัติ อำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ได้น้อมนำศาสตร์พระราชากษัตริย์ใหม่ใช้บริหารจัดการพื้นที่แปลงเกษตรจากทำนาปลูกข้าวอย่างเดียว โดยดำเนินการปรับเปลี่ยนปลูกพืชผสมผสานทั้งนาข้าว พืชอายุสั้น ไม้ยืนต้น ขุดบ่อเลี้ยงปลา กบ และทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองครบวงจรให้เกิดการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ต้นแบบที่สามโครงการ “โคกหนองนา โมเดล” ของสุนทร สังข์ทอง (2564) หมู่ที่ 2 ตำบลคำฝาง อำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ได้ยกระดับพื้นที่น้อมนำหลักทฤษฎีใหม่มาประยุกต์สู่ “โคกหนองนา โมเดล” จนประสบความสำเร็จเป็นต้นแบบขยายแนวร่วมให้กับกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้าน ต้นแบบที่สี่คือโครงการ “โคกหนองนา โมเดล” ของทองเลื่อน อินทา บ้านหนองคูใต้ หมู่ที่ 12 ตำบลเปือย อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ ประสบผลสำเร็จของการทำโคกหนองนาของครัวเรือนอันเป็นต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์ของจังหวัดศรีสะเกษและเป็นต้นแบบการสร้างความสุขในครัวเรือนโดย ลดรายจ่าย สร้างรายได้ ผลผลิตทางเกษตรได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคในจังหวัดและสุดท้าย คือ โครงการ “โคกหนองนาโมเดล” ของ ศุภวัน วงศ์คำ (2564) อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานีได้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้โครงการ “โคกหนองนาโมเดล” โดยริเริ่มนำนวัตกรรมโซลาร์เซลล์ใช้ควบคุมระบบน้ำในแปลง การประมงเลี้ยงปลาและสัตว์น้ำในคลองไส้ไก่ เลี้ยงหอยและแหนแดงในบ่อ, การเลี้ยงแพะ, การเพาะเห็ดโคน, การทำน้ำหมักสเปรี้ยว, การปลูกกล้วย สับปะรด บัวแดง และปลูกผักสวนครัว เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร นอกจากนี้ ยังสร้างศูนย์ดังกล่าวเป็นแหล่งการเรียนรู้แสดงถึงรูปแบบการดำเนินการให้กับวิสาหกิจและเกษตรกรรายอื่นๆ

โคกหนองนา โมเดล เป็นการนำทฤษฎีใหม่ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้บริหารจัดการน้ำและพื้นที่การเกษตร ผสมผสานกับภูมิปัญญาพื้นบ้านได้อย่างสอดคล้องกันโดยแบ่งพื้นที่ เป็นสัดส่วน 30 : 30 : 30 : 10 คือ 30 % สำหรับแหล่งน้ำ โดยการขุดบ่อทำหนองและคลองไส้ไก่ 30 % สำหรับทำนา ปลูกข้าว 30 % สำหรับทำโคกหรือป่า ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง คือปลูกไม้ใช้สอย ไม้กินได้และไม้เศรษฐกิจ เพื่อให้ได้ประโยชน์ คือ มีกิน มีอาหารไว้กิน มีอยู่ คือ สามารถตัดไม้ไปสร้างบ้าน ทำที่อยู่ได้ มีใช้ คือ มีไว้ใช้สอยในครัวเรือน ใช้เป็นยาและสมุนไพร ใช้เป็นฟืน เป็นเครื่องมือใช้สอยในบ้าน มีความสมบูรณ์ และความร่มเย็น 10 % สำหรับที่อยู่อาศัยและเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ ปลา วัว และควาย เป็นต้น ทุกอย่างทั้งหมดนี้อยู่รวมกันบูรณาการเป็นธรรมชาติ ทางมูลนิธิฯ ได้อธิบายให้ชาวบ้านเข้าใจแนวคิดนี้อย่างง่ายๆ โดยเรียกว่า “โคกหนองนา” (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2560)

จากที่กล่าวมาแล้วนี้ว่าต้นแบบการทำธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม โคกหนองนา โมเดล เป็นต้นแบบที่ดีเหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับวิสาหกิจทางการเกษตรและเกษตรกรให้หลุดพ้นความยากจนและสร้างอาชีพยกระดับคุณภาพชีวิตครอบครัวและยังเป็นต้นแบบเกษตรที่ผลิตผลผลิตเกษตรปลอดภัยตรงกับตลาดเกษตรและประชาชนที่รักสุขภาพโดยเฉพาะพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่กลุ่มอีสานใต้ที่มีพื้นที่ที่ยากจน

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม กรณีศึกษา โคกหนองนา โมเดล พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นแนวทางการสร้างความสำเร็จของการทำธุรกิจเกษตรอันจะส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้อย่างยั่งยืนต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective of the Research)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม

วิธีวิจัย (Research Methodology)

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ประชากร คือจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรในอีสานใต้ 5 จังหวัด ได้แก่ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ปี 2565 จำนวน 1,364,970 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษและอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 1,364,970 ครัวเรือน (กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565) โดยการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane,1993 อ้างถึงใน กัลยา วาณิชย์ปัญญา, 2554) กำหนดให้ยอมรับ ค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างที่ร้อยละ 5 ภายในความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน โดยแบ่งเก็บข้อมูลแต่ละจังหวัด จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน ดังนี้

ขั้นที่ 1 คำนวณจำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักการคำนวณยามานะ โดยใช้สูตร ดังนี้

$$n = \frac{1,364,970}{1 + Ne^2}$$

$$\begin{aligned}
 \text{โดย } N &= \text{จำนวนรวมทั้งหมดของประชากรที่ใช้ในการศึกษา} \\
 e &= \text{ระดับค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (0.05)} \\
 n &= \text{จำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง} \\
 \text{ดังนั้น } n &= \frac{1,364,970}{1+1,364,970 (0.052)} \\
 n &= 400.04 \\
 n &= 400
 \end{aligned}$$

ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 400 คน

ขั้นที่ 2 จัดแบ่งจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละจังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างแต่ละกลุ่ม} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรแต่ละกลุ่ม}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งได้จากการศึกษาทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับตัวแปรที่ศึกษาโดยมีรายละเอียดของเครื่องมือในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะของเครื่องมือในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเชิงปริมาณและแบบสอบถามเชิงคุณภาพ ที่สร้างขึ้นโดยอ้างอิงจากตัวแปรในงานวิจัย ทั้งตัวแปรด้านการบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม (TQM) กับด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ (Management Efficiency) ด้านความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) กับด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ (Management Efficiency) และด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) กับด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ (Management Efficiency) ซึ่งข้อความที่ใช้ในการวัดผลตัวแปรต้นแต่ละตัวแปร และตัวแปรตามในของงานวิจัยนี้ได้จากการค้นคว้า ศึกษาจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบบสอบถามเชิงปริมาณแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของเกษตรกรที่ทำ โคกหนองนา โมเดล จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ 1) จำนวนสมาชิกในครอบครัว 2) สถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม 3) จำนวนที่ดินที่ใช้ทำโคกหนองนา 4) เลี้ยงสัตว์อะไรบ้าง 5) ขุดบ่อกักเก็บและเลี้ยงปลาอะไรบ้าง 6) ปลูกข้าวอะไร 7) รายได้ต่อปีโดยประมาณ ซึ่งเป็นแบบตรวจรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 ตัวแปรที่ส่งผลต่อรูปแบบธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม 4 ด้าน ดังนี้ ตัวแปรด้านการบริหาร จัดการ ด้านผู้ประกอบการ ด้านการกำหนดกลยุทธ์และด้านประเภทของธุรกิจเกษตร จำนวน 12 ข้อ ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) (ธานินทร์, 2557)

ส่วนที่ 3 ตัวแปรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม 12 ข้อ ซึ่งมีเกณฑ์ในการ กำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) (ธานินทร์, 2557:77)

ส่วนที่ 4 โคกหนองนา โมเดล จำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 5 ความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม จำนวน 12 ข้อ และผู้วิจัยกำหนดคะแนนของช่วงน้ำหนักเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ระดับความคิดเห็นค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ

ระดับน้อยที่สุด กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

ระดับน้อย กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับปานกลาง กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับมาก กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับมากที่สุด กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

โดยมีเกณฑ์การแปลผล แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

การแปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ยใช้เกณฑ์การแปลความหมาย ค่าคะแนนระดับการยอมรับแบ่งออกเป็น 5 ระดับ (เอมอร พิวเหลือง, 2554) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 แปลความว่า เห็นด้วยน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 แปลความว่า เห็นด้วยน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 แปลความว่า เห็นด้วยปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 แปลความว่า เห็นด้วยมาก

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 แปลความว่า เห็นด้วยมากที่สุด

ส่วนที่ 6 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จำนวน 1 ข้อ เป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา จำนวน 4 ตัว ได้แก่ ตัวแปรด้านการบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม(TQM) กับด้านประสิทธิภาพการจัดการ (Management Efficiency) ด้านความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) กับด้านประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ (Management Efficiency) และด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) และด้านประสิทธิภาพการจัดการ (Management Efficiency) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างคำถามของแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่างโดยพิจารณาออกแบบภายใต้กรอบแนวคิดของ การวิจัยที่มีความสอดคล้องตรงตามประเด็นของหัวข้องานวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัยและ นิยามศัพท์เฉพาะโดยรายละเอียดของตัวแปรและแหล่งข้อมูลการพัฒนาข้อคำถาม

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม เพื่อความสะดวกและถูกต้องในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรในอีสานใต้ 5 จังหวัด ได้แก่ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษและอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 1,364,970 ครัวเรือน โดยผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับด้านการบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม (TQM) ด้านความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) ด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) และด้านประสิทธิภาพการ

บริหารจัดการ (Management Efficiency) เพื่อนำมากำหนดแนวคิดในการศึกษาตามสถานการณ์ปัจจุบันและสร้างเป็นแบบสอบถามแต่ละข้อ

3. นำแบบสอบถามฉบับร่างข้อคำถามแนะนำกับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อร่วมปรับปรุงแก้ไขรวมถึงตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเบื้องต้นในด้านความเที่ยงตรงตามโครงสร้างความเที่ยงตรงตามเนื้อหา รูปแบบและความเหมาะสมด้านภาษา

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น สำหรับการศึกษาวิจัยไปทำการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1. นำแบบสอบถามฉบับร่าง ที่ผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา ไปตรวจหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำข้อคำถามจำนวน 55 ข้อ ไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ จำนวน 5 ท่าน เพื่อให้ตรวจสอบความถูกต้องของประเด็นเนื้อหาและภาษาตามเทคนิคการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 -1.00 จะคัดเลือกไว้ใช้งานส่วนที่มีค่าต่ำกว่า 0.50 จะพิจารณาปรับปรุงหรือตัดออก (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557) โดยข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC มากกว่า 0.50 ค่าที่ได้ อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ .91 ทั้งนี้ ก่อนดำเนินการในขั้นตอนต่อไป ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินและผลสรุปค่าการประเมิน IOC ของผู้เชี่ยวชาญทุกท่านพร้อมด้วยข้อเสนอแนะ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งก่อนนำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ต่อไป

2. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ที่ศึกษา จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่สร้างขึ้นก่อนนำเข้าไปใช้งานจริง โดยการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ทั้งนี้ ค่าที่คำนวณได้ต้องมากกว่า 0.80 (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557) ข้อคำถามจึงจะพิจารณานำไปใช้ในการศึกษาได้ ค่าที่คำนวณได้เท่ากับ .871

3. นำผลการทดสอบความเชื่อมั่นไปนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาก่อนนำแบบสอบถามไปตรวจสอบด้วยวิธีการอื่น ๆ เพิ่มเติมตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเห็นสมควรได้แก่ ด้านการบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม (TQM) ด้านความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) ด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) และด้านประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ (Management Efficiency) โดยให้ผู้ปฏิบัติงานกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประเมินลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัย ได้กำหนดระดับคำตอบของแต่ละข้อ ออกเป็น 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด แทนค่า 1 น้อยแทนค่า 2 ปานกลางแทนค่า 3 มาก แทนค่า 4 และ มากที่สุด แทนค่า 5 ตามลำดับ

สถิติที่ใช้ในงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามทั้งหมดโดยการตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยและความ สมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม และดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ของข้อมูลในแบบสอบถามเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัสให้คะแนนตามน้ำหนัก และบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป

3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำผลมาแปลความหมายตามวัตถุประสงค์ และสมมติฐานของการวิจัย ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจำนวน 5 ท่าน โดยแบ่งเป็นจังหวัดนครราชสีมา 1 ท่าน จังหวัดบุรีรัมย์ 1 ท่าน จังหวัดสุรินทร์ 1 ท่าน จังหวัดศรีสะเกษ 1 ท่าน และจังหวัดอุบลราชธานี 1 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง โดยข้อคำถามอ้างอิงตามกรอบแนวคิดการวิจัยและผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้ทำก่อนหน้า สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบตามตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อให้มั่นใจก่อนว่ามีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยมากที่สุดทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การนัดหมายเวลาเพื่อขอสัมภาษณ์โดยการส่งข้อมูลข้อคำถามให้ผู้รับการสัมภาษณ์ได้ศึกษาก่อน พร้อมทั้งการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์และขออนุญาตบันทึกเสียง เพื่อเก็บข้อมูลให้ได้ครบถ้วนตามที่วางแผนไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกด้วยการนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เนื้อหาและประเด็นต่างๆ ที่มีความสอดคล้องตามประเด็นที่กำหนดไว้ของการสัมภาษณ์การทำวิจัยในครั้งนี้และครั้งต่อไป

สรุปผลการวิจัย (Research Conclusions)

การรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถนำเสนอได้หลากหลายรูปแบบ แต่สิ่งสำคัญที่ต้องนำเสนอในการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุ คือ อิทธิพลทางตรงอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรในโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม โคกหนองนา โมเดล

ตัวแปรเหตุ	AGR			CTS			CNN		
	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
CNN	0.21**	-	0.21**	0.64**	-	0.64**	-	-	-
SUC	0.36**	0.19**	0.17**	0.50	0.57	0.07	0.90**	0.90**	-

ค่าสถิติ: ไคว์-สแควร์ = 63.51 df = 45 P = 0.036 GFI = 0.97 AGFI = 0.96 RMR = 0.02

ตัวแปร	MAN	ENT	STR	BUS	BRA	PRO
ความเที่ยง	0.20	1.00	0.25	1.00	0.78	0.68
น้ำหนักองค์ประกอบ	0.44	1.00	0.50	1.00	0.88	0.83
ตัวแปร	SUF	ARE	SMA	ORG	LOW	PLA
ความเที่ยง	0.23	0.32	0.62	0.43	0.39	0.45

น้ำหนักองค์ประกอบ	0.48	0.56	0.79	0.66	0.63	0.67
สมการโครงสร้างของตัวแปร	CNN	SUC				
R-SQUARE	0.59	0.90				

เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตัวแปรแฝง	CNN	SUC	AGR	CTS
CNN	1.00			
SUC	0.94	1.00		
AGR	0.55	0.63	1.00	
CTS	0.75	0.69	0.53	1.00

หมายเหตุ *p < .05, t value (1.96 - 2.58) **P < .01, t value > 2.58

จากตารางที่ 4.1 การทดลองความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม กรณีศึกษา โคกหนองนา โมเดล พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี) ตามสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ค่าไคว-สแควร์ มีค่าเท่ากับ 63.51 องศาอิสระเท่ากับ 45 ความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.036 นั่นคือ ค่าไคว-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่ายอมรับสมมุติฐานหลักที่ว่า โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม กรณีศึกษา โคกหนองนา โมเดล พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี) ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.97 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.96 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.02 ซึ่งเข้าใกล้ ศูนย์

เมื่อพิจารณาค่าความเที่ยงของตัวแปร สังเกตได้พบว่าตัวแปรสังเกตได้มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.23 – 0.62 โดยตัวแปรที่มีความเที่ยงสูงสุด คือ Smart Farmer (SMA) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.62 รองลงมาคือ ปลูกแปรรูปขาย (PLA) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.45 ส่วนตัวแปรที่มีความเที่ยงต่ำสุด คือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SUF) สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์

(R²) ของสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝง พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.90 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการแข่งขันได้ร้อยละ 90

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวแปรความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม (SUC) พบว่าตัวแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางตรงจากธุรกิจเกษตร (AGR) และโคกหนองนา โมเดล (CNN) โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.55 และ 0.90 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม (SUC) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร (CTS) โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.19 และ 0.57 ตามลำดับซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นอกจากอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่ส่งผลต่อรูปแบบความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม (SUC) ยังมีตัวแปรอื่นๆที่ได้รับอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมคือ ตัวแปรโคกหนองนา โมเดล (CNN) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากธุรกิจ

เกษตร (AGR) โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.21 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม (SUC) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากธุรกิจเกษตร (AGR) และการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร (CTS) โดยมีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.17 และ 0.07 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม (SUC) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร (CTS) ผ่านโคกหนองนา โมเดล (CNN) โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.19 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01

เมื่อพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ระหว่าง 0.53 – 1.0 โดยตัวแปรทุกคู่ เป็นความสัมพันธ์แบบมีทิศทางเดียวกัน คือ มีค่าความสัมพันธ์เป็นบวก ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.94 คือ โคกหนองนา โมเดล (CNN) และการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร(CTS)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่เกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ทำโคกหนองนา จำนวน 5 กลุ่ม โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อ “รูปแบบความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม กรณีศึกษา โคกหนองนา โมเดล พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี)” มีผลสรุป ดังตารางที่ 4.31 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 SWOT Analysis กลุ่มวิสาหกิจชุมชน โคกหนองนา โมเดล

ลำดับที่	ชื่อศูนย์เรียนรู้	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1.	โคก หนอง นา R+โมเดล จังหวัดบุรีรัมย์	เกษตรกรสามารถดำเนินการได้ด้วยตัวเอง ตั้งแต่ ต้นน้ำ (ผู้ผลิต) กลางน้ำ (ผู้ประกอบการ) จนถึงปลายน้ำ (ผู้บริโภค) โดยใช้กิจกรรมทางด้านธุรกิจที่เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งส่งผลการทำโคกหนองนาโดยตรง เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรที่ได้จากโคกหนองน่านำมาแปรรูปและส่งขายยังท้องตลาดได้ด้วยตัวของเกษตรกรเอง สามารถลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ ทำให้เกิดเป็นธุรกิจสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนอย่างยั่งยืน	เกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีอายุค่อนข้างมาก ทำให้ความสามารถในการเรียนรู้บางอย่างเข้าไปบ้าง เช่น การตลาดออนไลน์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเกี่ยวกับการเกษตร	ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 หลายปีที่ผ่านมามีให้คนตกงานรัฐบาลจึงหันมาสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยหน่วยงานพัฒนาชุมชน แต่ ละ จั ง หวั ด ดู แล โครงการโคกหนองนา โมเดล ทำให้เกษตรกรมีรายได้หมุนเวียนตลอดปี สร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน	จากสถานการณ์ความแห้งแล้งทางภาคอีสาน ทำให้ปริมาณน้ำในบางพื้นที่ไม่พอใช้ตลอดปี แม้จะมีการขุดเจาะน้ำบาดาล แต่เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการขุดเจาะน้ำบาดาลค่อนข้างสูงเกษตรกรบางคนจึงอาศัยเก็บกักน้ำไว้ในบ่อน้ำฝน ส่งผลให้บางปีน้ำไม่เพียงพอ
2.	สวนเกษตรศักดิ์ ผู้ใหญ่ นวี จังหวัด นครราชสีมา	เกษตรกรมีความรู้ในการผลิตโดยใช้ต้นทุนที่น้อยกว่า เช่น ทำปุ๋ยหมักเอง ทำอาหารสัตว์เอง ทำยา กำจัดศัตรูพืชเอง ทำให้สามารถลดต้นทุนในการ	กลุ่มเกษตรกรในชุมชนยังมีพื้นที่ในการจำหน่ายสินค้า พื ช ผล ทาง การเกษตรน้อย เนื่องจากจะเปิดตลาดขายสินค้า เวลาที่มีประชุมเกษตรกร	เกษตรกรมีรายได้หมุนเวียนตลอดทั้งปี จาก 1. รายได้รายวัน จากการขายไข่เป็ด ไข่ไก่ 2.รายได้รายสัปดาห์ จากการแปรรูปสินค้าเกษตรต่างๆ	ผลกระทบ จากปัญหาโควิด 19 ที่ผ่านมามีให้ไม่สามารถเปิดศูนย์จำหน่ายสินค้าได้ ต้องขายออนไลน์ ทำให้เกษตรกรที่ไม่เก่งเรื่อง

	ผลิตและเพิ่มรายได้ อย่าง ยั่งยืน	หรือได้รับเชิญไปออกงาน ตามห้างสรรพสินค้าต่างๆ	เช่น มะขามแช่อิ่ม กั๊วย ฉาบ มะม่วงแก้ว ไข่เค็ม ไข่เค็มสมุนไพร เป็นต้น 3.รายได้รายเดือน จากการขายหมูทั้งตัว โดย ระยะเวลาเลี้ยงหมูจะอยู่ที่ 3-4เดือน 4. รายได้ราย ปี จากการขายวัว จาก ที่มาของรายได้ทั้งหมดนี้ ทำให้เกษตรกรสามารถ พึ่งพาตนเองได้มีรายได้ หมุนเวียนตลอดทั้งปี สร้างความยั่งยืนให้กับ ครอบครัวของเกษตรกร	ออนไลน์ บางท่าน ปรับตัวกับสถานการณ์ ที่เกิดขึ้นไม่ทัน	
3.	โคกหนองนา พุทธเกษตร จังหวัดสุรินทร์	ปัจจัยภายในที่ทำให้ เกษตรกรมีความได้เปรียบ คือเกษตรกรมีความรู้ใน การผลิตโดยใช้ต้นทุนที่ น้อยกว่าเกษตรกรมี การศึกษาหาความรู้ เพิ่มเติมทั้งจากหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน จนมี ความรู้ทางการตลาด ออนไลน์และเทคโนโลยี ใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ในแปลง เกษตร จนสามารถมีรายได้ ต่อเดือนอย่างยั่งยืนและ สามารถถ่ายทอดให้กับ เกษตรกรที่สนใจได้	เกษตรกรมีความสามารถ และความถนัดที่แตกต่าง กัน ทำให้บางคนเก่งเรื่อง ออนไลน์แต่ไม่เก่งเรื่อง ปฏิบัติทำให้การเพาะปลูก ได้ ผลผลิตไม่ได้ตาม เป้าหมาย	เกษตรกรต้นแบบมี ความสามารถด้าน ออนไลน์และเทคโนโลยี และสามารถถ่ายทอด ให้กับกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนที่มาศึกษาดูงาน ทำให้เกษตรกรสามารถ เพิ่มรายได้จากการขาย ผลผลิตทางการเกษตรได้ เพิ่มมากขึ้น	ผลกระทบที่เกิด จากปัจจัยภายนอก สถานการณ์การแข่งขัน ทางออนไลน์ในปัจจุบัน มีหลายรูปแบบ เช่น Facebook Line Tik Tok Youtube เพจ เว็บไซต์ มีการแข่งขัน สูงถ้าเกษตรกรไม่ เรียนรู้เพิ่มเติมจะทำให้ เสียโอกาสทางธุรกิจ
4.	ศูนย์เรียนรู้โคก หนองนา พัฒนาชุมชน จังหวัด ศรีสะเกษ	เกษตรกรมีความได้เปรียบ คือเกษตรกรมีความรู้ใน กระบวนการผลิตแปรรูป และขายได้ด้วยตัวเองผ่าน ช่องทาง On Line และ Off Line และสามารถลด ต้นทุนโดยการผลิตอาหาร สัตว์ ผลิตปุ๋ย ผลิตยา กำจัดศัตรูพืช ได้ด้วย ตัวเอง และสามารถ ถ่ายทอดความรู้ให้ เกษตรกรหรือบุคคลทั่วไป ที่สนใจได้	ปัญหาดินที่เสื่อมโทรมทำ ให้ต้องใช้เวลาในการ แก้ปัญหาดินให้กับมาอยู่ ในสภาวะที่พร้อมในการ เพาะปลูกและอีกด้านหนึ่ง ก็แก้ปัญหาด้วยการปลูก ผักลอยฟ้า ผักอแกนิคส์ ที่ไม่ต้องใช้ดินในการ เพาะปลูก	เกษตรกรต้นแบบถูกเชิญ ไปเป็นวิทยากรทั้งใน หน่วยงานภาครัฐและ เอกชนทำให้ได้โอกาสใน การประชาสัมพันธ์ผลผลิตของ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และมียอดการจองและสั่งซื้อ เข้ามาตลอด ทำให้เกิด รายได้หมุนเวียนให้กับ ครอบครัวเกษตรกรและ ชุมชน	ผลกระทบที่เกษตรกร ต้องพบเจอคือผลผลิต บางอย่างไม่สามารถ ผลิตได้ตามที่ลูกค้า ต้องการ เช่น ผักอแก นิกส์ เนื่องจากเกษตรกร ส่วนใหญ่จะเน้นความ พอเพียง ปลูกจำนวน ไม่มากนักขายได้ทุก วัน แม้จะมีการร่วม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนก็ ยังไม่สามารถผลิตให้ เพียงพอต่อการส่ง ห้างสรรพสินค้าได้

5.	<p>โครงการแปลงต้นแบบโคกหนองนา CLM 15 ไร่ ระดับตำบล วัดป่าศรีแสงธรรม จังหวัดอุบลราชธานี</p>	<p>1.เป็นการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่ แบบชาวบ้าน บั้นโคก ขุดหนอง และทำนา เพื่อเป็นการสร้างต้นแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ขนาดเล็ก และสามารถดำเนินการได้ในทุกเงื่อนไขของพื้นที่โดยมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพื้นฐานแนวความคิด ฝึกวินัย ลงมือปฏิบัติ แก้ปัญหาจริงในท้องถิ่นสู่การเรียนรู้ในสถานศึกษาให้เกิดผลในมิติต่างๆ ทางด้านการพึ่งพาตนเองมีความกตัญญู พัฒนาจิตใจ ปัญญา รวมทั้งสามารถเป็นที่พึ่งของชุมชนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน</p> <p>2.เป็นศูนย์อบรมประชาชนเกี่ยวกับโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่โคกหนองนา โมเดล ของกรมการพัฒนาชุมชน</p> <p>3.เป็นแหล่งอาหารให้กับครูและนักเรียน 200 กว่าคนในแต่ละวันในโรงเรียนศรีแสงธรรม และเมื่อแผ่ไปตามวัดวาอารามต่างๆ เพื่อให้ความอนุเคราะห์เกื้อกูลญาติโยมที่มาสัมผัสสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันหรือกลุ่มผู้ยากไร้ ผู้ประสบภัยต่างๆ</p>	<p>เป็นพื้นที่แห่งแสงสว่างไกล ความเจริญ ทำให้การเพาะปลูกผลผลิตทางการเกษตรต้องพึ่งพานวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆมาช่วยและการเดินทางไม่ค่อยสะดวกมากนัก</p>	<p>1.ทางวัดได้รับคัดเลือกให้เป็นศูนย์อบรมประชาชนเกี่ยวกับโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่โคก หนอง นา โมเดล ของกรมการพัฒนาชุมชน</p> <p>2.สอนการติดตั้งโซลาร์เซลล์ให้กับช่าง เพื่อเดินสายไปติดตั้งตามโรงพยาบาลต่างๆ หรือรับจ้างตามโรงงานโดยมีศิษย์เก่าที่จบวิศวะไฟฟ้า กลับมาช่วยงานที่โรงเรียนเป็นทีมงานออกติดตั้งโซลาร์เซลล์</p>	<p>พื้นที่ด้านล่างบางจุดเป็นหินไม่สามารถขุดลงลึกได้ ทำให้มีอุปสรรคในการเพาะปลูกและการขุดบ่อน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร</p>
----	--	---	---	--	--

สรุปได้ว่าการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะก้าวสู่ความเป็นผู้ประกอบการทางการเกษตรและสามารถบริหารกิจการของตนจนประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้ประกอบการทางการเกษตรจะมีลักษณะโดดเด่นแตกต่างจากบุคคลทั่วไปโดยเฉพาะลักษณะทางพฤติกรรมที่ผู้ประกอบการทางการเกษตรได้ปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ ทักษะคติ และค่านิยมที่ของผู้ประกอบการทางการเกษตร และยังพบว่ามีลักษณะของบุคลิกภาพที่มุ่งมั่น ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ เชื่อมั่นในความสามารถและการตัดสินใจของตนเอง กล้าเสี่ยง มองว่าการ

เปลี่ยนแปลงคือโอกาส มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในธุรกิจการเกษตรอย่างยิ่ง

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า 1. คุณลักษณะความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม พบว่าเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จต้องมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตัวเอง มีความสามารถในการควบคุมเหตุการณ์แก้ปัญหาด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นอกจากนี้แล้วยังมีความสม่ำเสมอและใส่ใจในการเรียนรู้ในวิชาชีพแสวงหาโอกาสสร้างเครือข่ายมีทักษะการจัดการอื่น ๆ รวมทั้งการจัดการเชิงกลยุทธ์ 2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม พบว่ามีปัจจัยดังนี้ ด้านธุรกิจเกษตรผู้ประกอบการเกษตรต้องมีสถานที่ขายสินค้า สามารถผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรได้ มีความรู้ในการผลิตการขายและเทคโนโลยี ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรต้องสามารถวัดผลยอดขาย ต้นทุน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องได้ สามารถสร้างความแตกต่างเกี่ยวกับชื่อสินค้า และสามารถวางแผนและปฏิบัติการทางการตลาดได้ ด้านโคกหนองนา โมเดลมีความรู้ในการผลิตสินค้าเกษตรที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค มีรายได้หมุนเวียนตลอดปีและมีความสามารถในการวางแผนการผลิต เลี้ยงสัตว์ และเพาะปลูก ด้านความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่มมีประสิทธิภาพในการผลิตที่มีต้นทุนต่ำ สามารถผลิตปุ๋ยอินทรีย์ได้ สามารถผลิตยากำจัดศัตรูพืชได้ และสามารถผลิตอาหารสัตว์ได้ 3. แนวทางพัฒนาความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม พบว่าเกษตรกรต้องมีความรู้ในการบริหารจัดการการผลิตการขายและเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการลดต้นทุนและทำให้มีกำไรเพิ่มมากขึ้นสามารถผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรได้และมีสถานที่ขายสินค้าเพื่อก้าวสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร ต้องมีความรู้ในเรื่องธุรกิจการผลิตสินค้าเกษตรสามารถแปรรูปผลผลิต เช่น กล้วยตาก ปลาแดดเดียว และมีการส่งขายสินค้าเกษตรภายในประเทศ ต้องมีความรู้เรื่องการสร้างแบรนด์สามารถสร้างความแตกต่างเกี่ยวกับชื่อสินค้า สามารถวางแผนและปฏิบัติการทางการตลาด สามารถวัดผล ยอดขาย ต้นทุน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องได้ ต้องสามารถทำให้ผลิตภัณฑ์มีรูปลักษณะสวยงาม สามารถทำให้ผลิตภัณฑ์มีลักษณะแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ในท้องตลาดและสามารถผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพสูงและมีราคาต่ำ ต้องมีความสามารถในการวางแผนการผลิต เลี้ยงสัตว์ และเพาะปลูก มีความรู้ในการผลิตสินค้าเกษตรที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคโดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเกษตร ต้องมีความสามารถในการทำให้ผลผลิตทางการเกษตรมีปริมาณและคุณภาพผลผลิตที่ดี สินค้าเกษตรเป็นอาหารปลอดภัย สารพิษ สินค้าเกษตรมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการเพาะปลูก ต้องสามารถผลิตอาหารสัตว์ สามารถผลิตปุ๋ยอินทรีย์ สามารถผลิตยากำจัดศัตรูพืชได้ ต้องมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรม มีการแปรรูปสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน เช่น อย. มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และมีการวางแผนการขายได้

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

สรุปได้ว่าผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร คือ เกษตรกรที่เป็นผู้ประกอบการและมีคุณลักษณะมีทัศนคติและความรู้ความสามารถที่เหนือกว่าเกษตรกรทั่วไป กล่าวคือ เกษตรกร คือ บุคคลที่ทำหน้าที่ผลิตวัตถุดิบทางการเกษตร มีรายได้จากการขายวัตถุดิบทางการเกษตรแต่ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรคือบุคคลที่จัดการธุรกิจการเกษตรที่มีความตั้งใจในการขยายธุรกิจและการที่มีความเป็นผู้นำและการบริหารจัดการตั้งแต่ต้นน้ำกลางน้ำและปลายน้ำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

จากผลการวิจัย ชี้ให้เห็นว่าปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรคือต้องทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนตัวเองพัฒนาสู่ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร

สำหรับประเทศไทยนั้น “ธุรกิจเกษตร” “ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร” ได้ถูกเน้นย้ำอย่างชัดเจนในแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ได้กล่าวถึง

ว่าอนาคตภาพด้านการเกษตรในอีก 20 ปีข้างหน้า ว่าประเทศไทยจะต้องเป็นฐานการผลิตอาหารที่มั่นคงปลอดภัย เป็นฐานการผลิตที่มีผลิตภาพการผลิตสูงมีการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ 2 เน้นความสามารถในการแข่งขัน เน้นในเรื่องของการพัฒนาภาคการผลิตและบริการพัฒนาสังคมผู้ประกอบการและเพื่อสร้างผู้ประกอบการทางธุรกิจ ผู้ประกอบการไทยจะต้องผลิตเองได้ขายเองเป็นมีความสามารถที่จะรู้และเข้าใจแนวโน้มตลาดเพื่อสร้างคุณค่าของ สินค้าและบริการที่ตอบโจทย์ความต้องการผู้บริโภค ก้าวสู่การเป็นผู้นำในตลาดสินค้าและบริการที่สำคัญของภูมิภาค และของโลก ซึ่งประเด็นสำคัญในการพัฒนาภาคการผลิตและบริการ คือ การยกระดับสู่เกษตรสมัยใหม่ โดยการ พัฒนาเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรมืออาชีพ (smart farmer) และก้าวไปสู่เกษตรกรผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตร (smart entrepreneur farmer) ที่มีพร้อมทั้งองค์ความรู้ ด้านการผลิต การตลาด การนำเทคโนโลยี ภูมิปัญญา ท้องถิ่นและวิธีการปฏิบัติที่ดีมาใช้ ผสมผสานกับองค์ความรู้สมัยใหม่ที่เหมาะสม ทั้งเรื่องการตลาดออนไลน์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการเกษตร โดยคำนึงถึงคุณภาพมาตรฐานและปริมาณความต้องการของตลาด รวมถึง ความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม แม้ว่าในสถานการณ์ปัจจุบันเกษตรกรจะประสบปัญหาหลายอย่าง และ ได้รับผลกระทบโดยตรงจากผลผลิตที่มีราคาตกต่ำ ไม่มีอำนาจในการต่อรองกับนายทุน แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มี แนวโน้มที่จะเลิกอาชีพนี้ เนื่องจากมีความถนัดในการทำการเกษตรมากกว่าอาชีพอื่น แม้จะมีปัจจัยหลายด้านที่ ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนด้านอาชีพ แต่เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นควรให้มีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยกันผลักดันสู่ธุรกิจ เกษตรในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

วิธีการเรียนรู้การพัฒนาเกษตรกรที่จะทำให้ประสบความสำเร็จเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรจาก ผลการวิจัยพบว่าประกอบด้วยการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้จากการ แก้ไขปัญหาที่พบ ดังที่ Knowles (1975) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการที่บุคคลมีความคิด ริเริ่มในการวินิจฉัยความต้องการการเรียนรู้การวางแผนการเรียนการสอนแสวงหาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้และการ ประเมินผลการเรียนโดยจะได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นก็ตามการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นลักษณะ ทางบุคลิกภาพของบุคคลที่ส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาได้สูงสุดเมื่อผู้เรียนได้อยู่ในสภาพ การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของตัวผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้และทักษะที่ได้จาก การเรียนจากสถานการณ์หนึ่งไปยังอีกสถานการณ์หนึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของ ศรีนยา คำพิลา (2546, อ้างถึงใน พรธณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข, 2559) ที่ได้ถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

หน่วยงานพัฒนาชุมชนในแต่ละจังหวัดหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถนำ ผลการวิจัยไปใช้ประกอบการวางแผน เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของเกษตรกรในพื้นที่โดย

1. ส่งเสริมให้เกษตรกรปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการผลิตให้เหมาะสมกับแรงงานในครัวเรือนและพัฒนา ตนเองให้พร้อมที่จะเรียนรู้การเกษตรสมัยใหม่และก้าวสู่ธุรกิจเกษตรในอนาคต
2. ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดการวางแผนในการทำธุรกิจเกษตรและจัดให้มีการ ฝึกอบรมเพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติตามได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในพื้นที่ภาคอื่นๆ ของประเทศไทย เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ อีกทั้ง ควรเพิ่มผู้เชี่ยวชาญให้มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อความเหมาะสมและครอบคลุมในทุกประเด็น

ประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้

1. เพื่อทราบสภาพระดับความสำเร็จของโคกหนองนาโมเดล พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี) ในปัจจุบันแล้วนำไปสู่การปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาให้ได้ผล

2. เพื่อทราบโมเดลความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่มโคกหนองนา โมเดล พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี) เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหา และนำไปพัฒนาความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

3. เพื่อทราบโมเดลความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม โคกหนองนาโมเดล พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี) ที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมและมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านธุรกิจเกษตร ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร ด้านโคกหนองนาโมเดลและด้านความสำเร็จธุรกิจเกษตรมูลค่าเพิ่ม ที่มีความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างสูงสุด สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและการแข่งขันในธุรกิจการเกษตรในระดับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปได้

4. ผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางให้องค์การภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้ในการประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย ออกกฎ และระเบียบ รวมทั้งการวางแผนในการพัฒนาสนับสนุนได้อย่างถูกต้องตรงกับประเด็นตามความต้องการของเกษตรกร ให้สามารถสร้างโอกาสในการแข่งขันได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ในการแข่งขันในตลาดการเกษตรระดับโลก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในเชิงวิชาการ

1. ผลของการวิจัย สามารถยืนยันทฤษฎีองค์ความรู้ ที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาเกษตรกรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับเกษตรกรในพื้นที่อีสานใต้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งทำให้ทราบว่าความแตกต่างกันขององค์ประกอบต่างๆ จะส่งผลต่อการดำเนินงานที่แตกต่างกันได้

2. ผลการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ให้กับสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความยั่งยืนให้กับเกษตรกรในพื้นที่อีสานใต้ เพื่อที่ผู้สนใจจะได้นำไปศึกษาต่อยอด รวมทั้ง การนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาในลักษณะที่คล้ายกันที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด สำหรับเกษตรกรในจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทยที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาได้ต่อไป

3. ผลการวิจัยที่ได้เป็นแนวทางและข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

องค์ความรู้ใหม่ (New body of Knowledge)

เทคโนโลยีการเกษตร คือ การใช้เทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและผลกำไรในภาคเกษตรกรรมต่างๆ ฟาร์มที่ทันสมัยและการทำเกษตรกรรมในปัจจุบันนั้นแตกต่างจากในช่วงสองสามทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งเรื่องของการใช้ระบบเซ็นเซอร์ในอุปกรณ์เครื่องจักรเครื่องใช้ต่างๆ รวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ด้วย เกษตรกรรมในปัจจุบันใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อน เช่น หุ่นยนต์เซ็นเซอร์

อุณหภูมิและความชื้น การถ่ายภาพทางอากาศและเทคโนโลยี GPS อุปกรณ์เหล่านี้ และการทำเกษตรแม่นยำช่วยให้เกษตรกรสามารถทำกำไรได้มากขึ้น กระบวนการทำการเกษตรมีประสิทธิภาพ ปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

เทคโนโลยีเกษตรกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการทำการเกษตรผ่านการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลสภาพอากาศ ศัตรูพืช อุณหภูมิดินและอากาศ เทคโนโลยีเกษตรยังหมายถึงการใช้ระบบอัตโนมัติต่างๆ เช่น การควบคุมเครื่องทำความร้อนและการชลประทาน และใช้การควบคุมศัตรูพืชผ่านการแพร่กระจายทางอากาศ เป็นต้น

การตลาดออนไลน์ ช่องทางการขายสินค้าของเกษตรกร ในรูปแบบออนไลน์ สามารถสร้างความมั่นคงทางรายได้ให้กับเกษตรกรได้อย่างยั่งยืนและหัวใจสำคัญคือเกษตรกรต้องก้าวไปสู่การยกระดับจากผู้ผลิตวัตถุดิบอย่างเดียวไปสู่เกษตรกรผู้ประกอบการ ยกระดับสินค้าเกษตรพื้นฐานสู่สินค้าแปรรูปและสินค้านวัตกรรม พัฒนาสินค้าให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และผู้ประกอบการสร้างช่องทางการตลาดให้หลากหลาย กระจายความเสี่ยง รวมถึงมีการปรับตัวได้เท่าทันสถานการณ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองอย่างต่อเนื่องนั่นคือเคล็ดลับความสำเร็จของเกษตรกรที่จะอยู่รอดได้อย่างมั่นคงในสังคมวิถีใหม่

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมส่งเสริมการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2565). *ครัวเรือนที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2564. จาก <https://farmer.doae.go.th/>
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2554). การใช้ SPSS for windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ฉัตรภูมิ วิรัตน์จันทร์. (2550). *สระเก็บน้ำด้านภัยแล้งนวัตกรรมสนับสนุนทฤษฎีใหม่ในพื้นที่แล้ง*. คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. กรุงเทพมหานคร: วีอินเตอร์พรีนทร์ กรุงเทพมหานคร.
- นาวี ไชยมี. (2564). *โครงการโคกหนองนาโมเดล*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2564. จาก <https://district.cdd.go.th/nongsung>
- พรรณภักดิ์ ปลั่งศรีเจริญสุข. (2559). *การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงด้านความมั่นคงทางอาหารในชุมชนเกษตร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรินยา คำพิลา. (2546). การเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเองและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. ใน ฉันทนา บรรพศิริโชติ. ผู้ใหญ่วิบูลย์กับการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. ฉะเชิงเทรา: ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนผ่านตะวันออก (วนเกษตร).
- ศุภาวัน วงศ์คำ. (2564). *โครงการโคกหนองนาโมเดล*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2564. จาก <https://www.thailandplus.tv/archives/579427>
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2560). *การบริหารจัดการน้ำด้วยโคกหนองนาโมเดล*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2564. จาก <https://www.nectec.or.th/news/news-pr-news/khoknongna.html>
- สุนทร สังข์ทอง. (2564). *โครงการโคกหนองนาโมเดล*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2564. จาก

<https://district.cdd.go.th/nonnarai/2021>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13*. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2566, จาก <https://thailand.un.org/th/sdgs>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *กรอบความร่วมมือว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน วาระปี พ.ศ. 2565-2569*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2564. จาก <https://thailand.un.org/th>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2564. จาก

https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=13651

Knowles, M.S. (1975). *Self-Directed Learning: A Guide for Learner and Teacher*. New York : Association Pres

Taro Yamane. (1993). *Statistics: An Introductory Analysis. (3rd)*. New York: Harper and Row Publications.